

Smuda, Henryk

Sesja popularnonaukowa "Łowicz w trzydziestopięcioleciu Polski Ludowej"

Rocznik Mazowiecki 8, 316-318

1984

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

człowieka, tendencje rozwojowe omawianego obszaru.

Kolejna dyskusantka doc. B. Falińska podjęła problem przydatności badań językoznawczych dla rekonstrukcji różnych podziałów terytorialnych w przeszłości. Stwierdziła, że dzisiejsze Mazowsze dzieli się (w świetle tych badań) również w sposób odmienny niż wynika to z podziałów administracyjnych. Komisja Językoznawcza PAN bada obecnie region mazowiecki w 30 punktach; jest to niewystarczające. Dzięki pomocy Towarzystwa Naukowego Płockiego udało się przebadać ok. 1000 wsi Mazowsza Płockiego, a staraniem Komisji Językoznawczej MOBN przeprowadzono je także na rzecz Atlasu Gwar Podlasia. Podobne badania prowadzi się przy pomocy młodzieży szkolnej w Łomży, Siedlcach, Pułtusk, Suwałkach, należy je rozszerzyć, dotrzeć do każdej wsi,

by mapy sporządzone przez dialektologów były porównywalne. Jest to postulat niezwykle pilny, ponieważ są to ostatnie lata, kiedy takie badania mogą przynieść cenne dla nauki rezultaty wobec wielkich zmian zachodzących na Mazowszu. Prof. R. Kołodziejczyk nawiązując do tej ostatniej wypowiedzi podkreślił wagę tak owocnej poznawczo konfrontacji oglądu historycznego i językoznawczego. Uznał za konieczne wykorzystanie wspomnianych badań w toku realizacji syntezy.

Odpowiadając dyskusantom autor referatu przedstawił wstępne założenia redakcyjne V tomu syntezy dziejów Mazowsza, propozycje autorskie, zarys koncepcji problemowej. Generalnie zgodził się z dyskusantami, że każdy tom powinien mieć właściwy omawianej epoki zakres terytorialny, zatem w tomie V część historycznego Mazowsza nie zostanie uwzględniona.

HENRYK SMUDA

SESJA POPULARNONAUKOWA

„ŁOWICZ W TRZYDZIESTOPIĘCIOLECIU POLSKI LUDOWEJ”

W dniu 27 listopada 1979 r. w Domu Związku Nauczycielstwa Polskiego w Łowiczu odbyła się sesja popularnonaukowa z udziałem ponad stu uczestników, zorganizowana przez Stację Naukową Mazowieckiego Ośrodka Badań Naukowych MTK w Łowiczu przy współudziale Miejskiej Rady Narodowej, Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Towarzystwa Przyjaciół Łowicza i Ziemi Łowickiej. Otwarcia obrad dokonała mgr Teresa Borkowska — naczelnik miasta Łowicza, która przypomniała dni walki o wyzwolenie miasta oraz przedstawiła dotychczasowy jego dorobek w powojennym trzydziściopięcioleciu oraz perspektywy rozwojowe w aktualnej strukturze admi-

nistracyjno-gospodarczej młodego woj. skierniewickiego.

Przewodnictwo obrad objął następnie doc. dr Jan Wegner, przewodniczący Rady Naukowej Stacji Naukowej MOBN w Łowiczu. Prof. Władysław Góra w referacie wprowadzającym pt. „Problemy badań nad dziejami Polski Ludowej” scharakteryzował podstawowe etapy rewolucji polskiej. Zwrócił uwagę na trudności, jakie badacz dziejów współczesnych napotyka przede wszystkim w zakresie dostępności źródeł oraz ich obiektywnej oceny. Stąd szczególne znaczenie innych materiałów, m.in. relacji uczestników walki o wyzwolenie narodowe i społeczne. W realizacji tego ważnego

zadania konieczna jest pomoc miejscowych badaczy-historyków, co pozwoli znacznie poszerzyć dostępną obecnie bazę źródłową, nieodzowną m.in. także przy opracowywaniu syntezy dziejów Mazowsza.

Następnie wygłoszono szereg referatów szczegółowych przedstawiających pod wspólnym tytułem „Łowicz w trzydziestopięcioleciu Polski Ludowej” dzieje miasta od chwili jego wyzwolenia. Mgr Jerzy Maciejak („Wyzwolenie Łowicza i pierwsze dni wolności”) omówił m.in. znaczenie operacji I Frontu Białoruskiego Armii Czerwonej dla wyzwolenia w nocy z 17 na 18 stycznia 1945 r. Łowicza. Sporo miejsca poświęcił także tworzeniu w mieście władzy ludowej i ludziom, którzy budowali ją od podstaw. Przypominał, że w okresie wojny Łowicz stracił w wyniku eksterminacyjnej działalności okupanta ponad jedną trzecią ludności. Rozwój demograficzny Łowicza na tle ogólnej sytuacji w kraju przedstawił mgr Henryk Kutkowski. Podkreślił, że dzięki właściwej polityce inwestycyjnej i racjonalnemu tworzeniu nowych miejsc pracy zlikwidowano w mieście bezrobocie. Główną gałęzią gospodarki jest przemysł, w którym znalazła zatrudnienie większość ludności czynnej zawodowo. Otwarty pozostaje nadal problem pracy w dobrych i bezpiecznych warunkach oraz jej humanizacji.

Gospodarkę miasta przedstawił mgr Janusz Zakrzewski. Wobec ogromu zniszczeń wojennych, zwłaszcza w substancji lokalowej, szczególnie trudne zadania jej szybkiego odtworzenia i powiększenia stanęły przed budownictwem. Rolniczy charakter okolic Łowicza zadecydował też o rozwoju w mieście przemysłu przetwórczego. Dopiero w latach siedemdziesiątych zapoczątkowano rozwój przemysłu, głównie lekkiego i materiałów budowlanych. Handel i usługi nadal cierpią na niedostateczną powierzchnię

lokalową, wynikającą m.in. z faktu ich umieszczenia w obiektach „starego budownictwa”.

Władysław Kuś omówił stan zasobów mieszkaniowych w styczniu 1945 r. oraz stopniową poprawę warunków w tym zakresie na przestrzeni trzydziestopięciolecia, głównie dzięki staraniom władz miasta i stale rozwijającej się Łowickiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Większość zasobów stanowią jednak budynki „wiekowe”, o niskim standardzie wyposażenia i poważnie wyeksploatowane, co utrudnia dalszą poprawę warunków mieszkaniowych ludności. Istotny postęp odnotowano natomiast w rozwoju urządzeń i służb komunalnych.

Dr Kazimierz Jędrzejczyk nawiązał do chlubnych tradycji oświatowych, które w przeszłości wyróżniały Łowicz spośród dziesiątków innych miast jemu równych. Również w ostatnim trzydziestopięcioleciu Łowicz może stanowić przykład dobrej pracy w szkolnictwie i oświacie, a także w nauce, o czym świadczy m.in. aktywna działalność miejscowej Stacji Naukowej MOBN.

Lek. med. Zbigniew Kostrzewa przedstawił rozwój służby zdrowia i opieki społecznej. Nawiązując do bogatej w tym zakresie tradycji, sięgającej w Łowiczu czasów wczesnego średniowiecza, scharakteryzował następnie bardzo skromny stan posiadania w roku 1945, kiedy to miasto miało jedynie dwie przychodnie i zniszczony działaniami wojennymi szpital. O postępie, jaki dokonał się w minionym trzydziestopięcioleciu, świadczy wzrost liczby lekarzy w Łowiczu z 6 do ponad 90, wybudowanie nowego szpitala i nowych przychodni oraz utworzenie Państwowego Liceum Medycznego.

Rozwój sportu i turystyki zreferował Jerzy Kuczyński, przypominając przełomowe znaczenie dla ich odrodzenia się roku 1946, kiedy to

wznowili swą działalność łowicki oddział PTTK, zapoczątkowując trwającą do chwili obecnej akcją propagowania piękną ziemi łowickiej. Służy temu m.in. utworzenie w Łowiczu oddziału PBP „Orbis” oraz wybudowanie nowoczesnego hotelu turystycznego. Wcześniej od ruchu turystycznego rozwinęły się organizacje sportowe; już 1 maja 1945 r. powstał pierwszy klub sportowy „Pelikan”. Obecnie ist-

nie w Łowiczu szereg obiektów sportowych dostępnych nie tylko dla sportowców, lecz również dla mieszkańców miasta.

Zamknięcia obrad sesji dokonał J. Wegner. W podsumowaniu przypomniał trudne warunki odbudowy kraju, tworzenia i umacniania młodej władzy ludowej, długiej i żmudnej drogi do osiągnięć, jakimi może poszczycić się Łowicz dnia dzisiejszego.

BERNARD KIELAK

ZBIORY ETNOGRAFICZNE MUZEUM OKRĘGOWEGO W OSTROŁĘCE

Mazowsze zajmowało i wciąż jeszcze zajmuje jedno z ostatnich miejsc w kraju pod względem ilości placówek muzealnych (z wyłączeniem Warszawy). Stan ten budził już na początku lat 60-ych uzasadnione zaniepokojenie władz woj. warszawskiego. W celu poprawy sytuacji opracowano program rozwoju muzealnictwa na Mazowszu (zob.: Andrzej Szpakowski, *Rozwój sieci muzealnej na Mazowszu*, w: *Rok Ziemi Mazowieckiej*, Płock 1962), który nie był jednak realizowany, mimo wieloletnich i uporczywych starań działaczy społecznych kultury regionu, w tym też ostrołęckich. Trudną sytuację pod względem sieci placówek muzealnych północno-wschodniego Mazowsza uwidocznili ze szczególną ostrością nowy podział administracyjny kraju. Nowo powstałe woj. ostrołęckie, pomimo objęcia swymi granicami prawie całego regionu kurpiowskiego, nie posiadało żadnej instytucji muzealnej! Dopiero działania władz administracyjnych i politycznych województwa wspierające inicjatywy miejscowych działaczy kultury doprowadziły w końcu grudnia 1975 r. do powołania Muzeum Okręgowego w Ostrołęce.

Rozpoczęto gromadzenie zbiorów w takich dziedzin, jak: archeologia, historia, historia sztuki, etnografia. Obecnie liczą one ponad 3 tys. eksponatów, z których ponad połowę stanowią zbiory etnograficzne. Stan ten zdecydowanie został przez kilka czynników. Najważniejszym z nich jest bogactwo tradycyjnych wyrobów ludowej kultury kurpiowskiej, występujących jeszcze bardzo licznie w terenie. Drugim czynnikiem, mającym wpływ na szybki przyrost zbiorów muzealnych, jest żywotność ośrodków współczesnego rzemiosła ludowego i sztuki ludowej. Duże znaczenie w rozwoju Muzeum miała pomoc twórców ludowych. Przekazywali oni swe wyroby nieodpłatnie do zbiorów, sygnalizowali występujące w terenie zabytki kultury regionalnej, oddawali posiadaną dokumentację dotyczącą twórczości (dyplomy, zdjęcia itp.). Nie mniej istotnym czynnikiem było zatrudnienie do ostrołęckiej placówki muzealnej dwójga etnografów, związanych dotychczasową pracą naukową i działalnością zawodową z regionem kurpiowskim. Mieli oni dobre rozeznanie terenu, znajomość problematyki wsi puszcząskich, postaw ludzi, liczne osobiste